

ADVIES AAN GEMEENTERAAD

Zaak	0965226382/226961
Vertrouwelijkheid	Openbaar
Afdeling	Dienstverlening
Datum besluit college B&W	16 december 2025
Portefeuillehouder	P.H. Spirk en A.A.H. Ernes
Financiële consequenties	N.v.t.

ONDERWERP Erfgoedvisie 2025-2031.

BESLISPUNT

1. De Erfgoedvisie 2025-2031 vaststellen.
2. De kosten in de vervolgfase te dekken uit de reserve implementatie omgevingswet.

OVERLEG GEVOERD MET (ADVIES INGEWONNEN BIJ)

De Erfgoedvisie is tot stand gekomen via uitgebreide bureaustudie. Bij de Heemkundevereniging is informatie ingewonnen. Het parochiebestuur is betrokken bij de Kerkenvisie.

SAMENVATTING

Naar aanleiding van een oproep van de gemeenteraad is een Erfgoedvisie opgesteld. Het opstellen van nieuw erfgoedbeleid is tevens noodzakelijk vanwege de inwerkingtreding van de Omgevingswet. De gemeente moet namelijk voor 1 januari 2032 een omgevingsplan opstellen, waarin conform de Omgevingswet ook het gehele ruimtelijke erfgoed wordt opgenomen.

Om het beleid van concreet effect te voorzien, is het gewenst dat er een inventarisatie, waardering en selectie van het ruimtelijke erfgoed plaatsvindt. De gemeenteraad is nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van deze beleidsnota. Uit een dialoog met de gemeenteraad bleek een bovengemiddelde ambitie voor behoud en bescherming van cultuurhistorisch waardevol erfgoed. De gemeenteraad vindt behoud en bescherming van erfgoed belangrijk voor de belevingswaarde en identiteit van de gemeente.

De beleidsvisie geeft inzicht in (landelijke) ontwikkelingen en bevat voorstellen voor de te maken keuzes voor bescherming van de ruim aanwezige cultuurhistorische waarden binnen onze gemeente. Onderdeel van de Erfgoedvisie is een Kerkenvisie.

INLEIDING

De gemeente Simpelveld heeft een rijk cultureel verleden. Wij beschikken echter niet over een integraal beleidskader. Met dit beleid willen we de cultuurhistorische ruimtelijke kwaliteiten van onze gemeente in beeld brengen, zodat deze waarden kunnen worden behouden en beschermd. Hiermee willen wij de herkenbaarheid van de gemeente vergroten en onze identiteit versterken.

Het opstellen van de Erfgoedvisie is begeleid door Buro4 Monument en Ruimte. Dit heeft geleid tot het 'Erfgoedbeleid 2025-2031'. Daarin staat uitvoerig beschreven, waarom het behoud van gemeentelijke erfgoed belangrijk is. Ook blikte de visie vooruit naar de instrumenten die de gemeente ter beschikking heeft om erfgoed beter te beschermen.

De gemeenten krijgen in 2026 evenwel te maken met een korting op het gemeentefonds. Wij hebben niet gekozen voor het afzwakken van de ambitie in de Erfgoedvisie maar wel tot andere keuzen in de uitvoering. Wij opteren voor een compacte inventarisatie- en beschrijvingsfase en gaan het beschermingsniveau niet eerst vastleggen in een aparte verordening. Het inventariseren, beschrijven en beschermen van het erfgoed combineren we met de actualisatie van de Welstandsnota. Deze nota uit 2004 is dringend aan actualisatie toe. Omdat het welstandskader een noodzakelijke bouwsteen vormt van het omgevingsplan, waarin alle belangen omtrent erfgoed integraal moeten worden afgewogen, slaan we hier twee vliegen in één klap: bescherming van erfgoed binnen een actueel welstandskader.

WET- EN REGELGEVING

Omgevingswet.

STRATEGISCHE VISIE / BELEIDSPROGRAMMA

De Strategische Visie noemt cultuurhistorisch erfgoed, net als de kwaliteiten van het heuvellandschap, als troef om de gemeentelijke identiteit te versterken.

RELATIE MET BESTAAND BELEID / EERDERE VOORSTELLEN

-

OVERWEGINGEN

Kern Erfgoedvisie:

Zowel het landschap als de dorpen en buurtschappen in de gemeente Simpelveld hebben bijzondere kwaliteiten. Deze kwaliteiten zijn het resultaat van het gebruik en de ontwikkeling van het gebied door de eeuwen heen. Deze ontwikkelingen hebben sporen achtergelaten die tegenwoordig worden aangemerkt als erfgoed. Veel inwoners zijn zich echter niet altijd bewust van de bijzondere waarde van dit erfgoed, dat een belangrijke drager is van onze eigenheid en identiteit. Het erfgoed wordt niet altijd herkend en vaak als vanzelfsprekend beschouwd, waardoor in het verleden ongemerkt waardevolle elementen zijn verdwenen, denk aan het slopen van bebouwing of het verdwijnen van graften in het landschap. Als onderdeel van het erfgoedbeleid is het daarom van belang om inwoners en eigenaren van erfgoed meer bewust te maken van de aanwezigheid van cultuurhistorie in het straatbeeld en het landschap en de waarde ervan. Door het (h)erkennen van de waarden en vergroten van bekendheid willen we het draagvlak voor het behoud van erfgoed vergroten.

In onze visie streven we naar integrale benadering van het ruimtelijk erfgoed. Dit betekent dat er bij gebiedsontwikkelingen, vergunningaanvragen en andere ingrepen in de fysieke omgeving rekening

gehouden moet worden met het geheel van (ruimtelijke) cultuurhistorische waarden: een combinatie van archeologie, aardkundige elementen, landschap, groen, historisch waardevolle gebouwen, historische bebouwingsstructuren en infrastructuur. Al deze elementen zullen wij in samenhang gaan inventariseren, selecteren en vastleggen ter bescherming. Door deze integrale aanpak worden de onderlinge verbanden zichtbaar.

De bescherming van erfgoed betekent overigens uitdrukkelijk niet dat wij een 'stolp' over het erfgoed willen zetten en er niets meer mag veranderen. Van belang is dat cultuurhistorische waarden worden meegewogen bij vergunningsaanvragen en belangenafwegingen. In sommige gevallen zijn wijzigingen zelfs noodzakelijk, bijvoorbeeld wanneer een pand zijn oorspronkelijke functie heeft verloren. In dergelijke gevallen zal gezocht moeten worden naar een nieuwe bestemming, waarbij waardevolle elementen worden gerespecteerd, terwijl het pand tegelijkertijd wordt aangepast aan de huidige gebruiksnormen.

Het doel is dus juist om behoud te verbinden met vernieuwing. Het erfgoedbeleid moet inspelen op de kwaliteit van de omgeving, maatschappelijke ontwikkelingen en vraagstukken, zoals economie, duurzaamheid, leefbaarheid en sociale samenhang.

Erfgoed draagt bij aan de sfeer van de kernen en het landschap. Iedere kern en buurtschap heeft door het erfgoed zijn eigen karakter, wat bijdraagt aan de aantrekkelijkheid van de leefomgeving, maar ook aan de toeristische en recreatieve aantrekkingskracht. De gemeente Simpelveld richt zich de komende periode op het verbeteren van de beleving van erfgoed. Dit kan op verschillende manieren. Ten eerste door bij de herinrichting van historische kernen en de ontwikkeling van gebieden inspiratie te zoeken in het verleden, bijvoorbeeld door passende bestrating en straatmeubilair aan te brengen en de planvorming te baseren op historische elementen. Erfgoed kan ook beleefbaar worden gemaakt door ontsluiting. Dit houdt in dat erfgoed publiek toegankelijk wordt, bijvoorbeeld tijdens Open Monumentendag of door het plaatsen van informatieborden. Ook bij herbestemmingsvraagstukken zal publiekstoegankelijkheid aan de orde komen.

Kern Kerkenvisie:

Kerken zijn vaak letterlijk het middelpunt van een stadsdeel of dorp. Kerktorens vormen een landmark en oriëntatiepunt in het landschap, zo ook in Bocholtz en Simpelveld, beide kerken in hun bijzondere eigenheid. De figuurlijke rol als middelpunt van de gemeenschap is de afgelopen decennia echter aanzienlijk afgenomen. Door het beperkte aantal kerkgangers lopen de inkomsten van parochies terug, waardoor bij de meeste kerken sprake is van een negatieve exploitatie. Vele kerken hebben nog reserves, maar binnen een periode van vijf tot tien jaar wordt de sluiting van veel kerken verwacht. Kerken hebben primair een religieuze functie maar kerkgebouwen hebben ook maatschappelijke, ruimtelijke, culturele (kunst)historische betekenis.

De parochiefederatie herkent zich hierin. Gebleken is dat de twee kerken binnen onze gemeente op dit moment nog voldoende relevantie hebben, maar dat de maatschappelijke tendensen in de nabije toekomst hoogstwaarschijnlijk zullen leiden tot het behoud van slechts één kerk binnen de gemeente voor religieuze functies. De parochie zal als eigenaar dan keuzes moeten maken over een herbestemming. De gemeente zal de parochie hierin bijstaan. Alhoewel het behoud van erfgoed ook een rol speelt, is dit een breder vraagstuk dan enkel het behoud van monumentale waarden en de esthetische aspecten.

Om in de Kerkenvisie op dit moment een specifieke of definitieve conclusie te trekken over de toekomst van de kerkgebouwen is het nog te vroeg. Er zijn nog vele factoren onzeker, zoals o.a. de beschikbaarheid en verdeling van pastorale zorg (ook de kerk van Ubachsberg hoort tot de parochie). Binnen nu en vijf jaren zal vermoedelijk hierover duidelijkheid gaan ontstaan. De gesprekken die met de parochie over de Kerkenvisie zijn gevoerd hebben tot waardevol contact geleid. De gemeente en parochiefederatie blijven met elkaar in gesprek en hebben naar elkaar

uitgesproken om, op het moment dat er wel duidelijkheid ontstaat, samen naar oplossingen en herbestemmingsmogelijkheden te zoeken voor leegkomende kerkgebouwen, zodat deze voor de gemeenschap behouden blijven.

OPTIES

-

PERSONELE ASPECTEN

-

FINANCIËLE ASPECTEN

De kosten voor het opstellen van de Erfgoedvisie door Buro4Monument, inclusief Kerkenvisie, bedragen €24.936. Deze kosten worden gedekt uit de rijksmiddelen kerkenvisies ad. € 25.000 die in 2021 zijn ontvangen en via de resultaatbestemming jaarstukken 2021 zijn gereserveerd voor dit doel.

De dekking van de kosten voor de inventarisatie, selectie en waardebepaling van het erfgoed, en daaruit voortvloeiende bescherming via actualisatie van de Welstandnota vindt plaats uit reserve implementatie omgevingswet. Op dit moment is nog niet aan te geven welk bedrag hiermee gemoeid zal zijn.

AANBESTEDING

-

COMMUNICATIE

Het behoud van de monumentale waarden van cultuurhistorisch waardevolle panden is van maatschappelijk belang. De primaire verantwoordelijkheid voor de instandhouding van beschermde panden en objecten ligt echter bij de eigenaren zelf. Eigenaren van historische panden zijn over het algemeen trots op hun bezit en veel van hen hebben in het verleden al aangetoond op zorgvuldige wijze met de monumentale waarden om te gaan.

De gemeente Simpelveld hecht belang aan goede dienstverlening en wil eigenaren ondersteunen bij het behoud van hun monumenten. Door hen goed te informeren en te begeleiden, bijvoorbeeld bij vergunningprocedures, kan bewustwording worden vergroot en draagvlak voor uitvoering van de erfgoedvisie worden gecreëerd.

Panden en monumenten die daarentegen onvoldoende worden onderhouden of leegstaan, raken in verval. Ze kunnen alleen behouden blijven als ze een (rendabele) bestemming hebben. Hierbij is een actieve rol voor de gemeente belangrijk. Eigenaren van leegstaand waardevol vastgoed moeten proactief worden benaderd om hen te stimuleren tot restauratie en herbestemming. Dit aspect zullen wij bij de inventarisatie extra aandacht geven.

EVALUATIE

-

VERVOLG / PLANNING

Na vaststelling door de gemeenteraad zal een erfgoedinventarisatie plaatsvinden. Deze inventarisatie zal in 2026 plaatsvinden. Hierbij maken wij gebruik van de deskundigheid van de commissie ruimtelijke kwaliteit, de lokale Heemkundevereniging en de kennis van de individuele eigenaren. De inventarisatie, selectie en waardebeoordeling vormt voor het onderdeel 'bescherming cultuurhistorische waarden' input voor actualisatie van de Welstandsnota. Deze actualisatie vindt plaats in 2027. Vanaf dat moment kunnen wij sturend optreden en zo nodig handhaven. Dit kan op dit moment alleen bij Rijksmonumenten.

De geactualiseerde Welstandsnota is een bouwsteen van het toekomstig omgevingsplan, dat uiterlijk per 1 januari 2032 moet zijn vastgesteld. De gemeenteraad zal via een raadsinformatiebrief over de voortgang en uitkomst van de inventarisatie worden geïnformeerd.

BIJLAGEN

1. Erfgoedvisie 2025-2031
2. Bijlage: landelijke ontwikkelingen
3. Bijlage: het verhaal van Simpelveld
4. Bijlage: Kerkervisie.

BESLISPUNT

1. De Erfgoedvisie 2025-2031 vaststellen.

Het college van burgemeester en wethouders in Simpelveld,

De secretaris,

De burgemeester,

De heer G.H.J. Hollands

Mevrouw S.C.J. Scheepers

